

בענין שפיכת שיריים

איתא בקרא בפרשת ויקרא (ד, ז) בנוגע לפר כהן גדול, שהוא החטאת הראשונה שנזכרת בפרשה, "ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח וכו' ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד." לאחר שגומר הכהן נתינת הדם על קרנות המזבח יש לו לשפוך שיירי הדם ליסוד המזבח. וכן לגבי שאר סוגי קרבנות חטאת המזכרים בהמשך הפרשה נכתב דין זה, דלאחר גמר זריקת הדם על הקרנות (או, בחטאת העוף, לאחר גמר הזאת הדם על קיר המזבח), שופכים הדם שנשתייר ליסוד המזבח. וזה בניגוד לשאר קרבנות, בין קרבנות בהמה בין קרבנות עוף, דלא נזכר בהם שפיכת שיריים ליסוד, רק עיקר חיוב זריקת הדם. לפ"ז אין תימה במה דבמשניות ג"כ רק נזכר דין שפיכת שיריים ליסוד בדיני חטאת בהמה (זבחים מז. [לגבי חטאות הפנימיות], ושם נג. [לגבי חטאות החיצוניות]) ובדיני חטאת העוף (שם סד:), ולא באף אחד משאר הקרבנות. אמנם, בגמרא מפורש דילפינן מדרשא דשייך דין שפיכת שיריים גם בשאר הזבחים, דאיתא בריש פ' ב"ש (לז.) וז"ל מנין לכל הדמים (מלבד של חטאת) שטעונים מתן דם ליסוד, ת"ל "ודם זבחיך ישפך" (ורק מצאנו ששיריים הם בשפיכה ולא בזריקה). [ולמ"ד דדרשינן דין אחר מ"ודם זבחיך ישפך,"] נפקא ליה מדרכי, דתניא, רבי אומר "והנשאר בדם ימצה," שאין ת"ל "בדם" [דהיה אפשר שיכתוב רק "והנשאר ימצה," שתחילת הפסוק איירי בדם החטאת] ומה ת"ל "בדם" וכו' לימד על כל הדמים שטעונים מתן דמים ליסוד, עכ"ל. הרי מבואר להדיא דלכ"ע גם בשאר זבחים נוהג הדין של שפיכה ליסוד. וכן בפ' איזהו מקומן (נא.) דרשינן: "אל יסוד מזבח העולה" - תן יסוד למזבח של עולה; ופירש שם רש"י, וז"ל תן תורת שפיכת שיריים יסוד להלכות מזבחה של עולה, [נוסחת השטמ"ק: תן תורת יסוד, דהיינו שפיכת שיריים, למזבח של עולה] שיהא המזבח טעון בעולה ובכל דמים הניתנים עליו שפיכת שיריים אל היסוד, עכ"ל. וכן במשנה בתמיד (ל:): איתא בהדיא דהיו שופכים שיירי דם התמיד, שהוא עולה, ליסוד דרומי. וא"כ צ"ע למה רק נזכר דין זה במשנה לגבי קרבנות חטאת, דהלא נוהג בשאר הזבחים ג"כ. [דרך אגב, לגבי בכור ומעשר ופסח באמת לא פשוט כלל שהיו שופכים שיריים ליסוד לאחר עיקר מתן דמים דבקרבנות אלו היינו רק נתינה אחת כנגד היסוד. השפ"א מדייק מדברי הרמב"ם (פ"ה מהל' מעשה"ק ע"ש ה"ו, ה"י, והי"ז) דבאמת ליכא דין שפיכת שיריים כלל בקרבנות אלו, וכן מבואר בהדיא בפ"ה הראב"ד על תמיד (ל:), דלא כמשמעות רש"י בדף לז. ד"ה מנין שכתב "שכל הדמים של כל הקרבנות" טעונים שפיכה ליסוד, וכדבריו מבואר גם באמצע דברי תוס' בפ' א"מ (נא: ד"ה תן ודו"ק).]

ובאמת כבר דנו הראשונים בענין זה. תוס' בפ' איזהו מקומן (נג: ד"ה העולה) מביאים ב' מהלכים: (א) ה"ר משה מפונטיזא תירץ על קושיות הנ"ל, וז"ל, דעולה בזריקת כלי וזימנין דלית בה שיריים אבל בחטאת דבאצבע א"א בלא שפיכת שיריים, ע"כ (ע"פ גירסת הצ"ק). רצונו לומר דלעולם אין חיוב להשאיר דם כדי לשפכו, אלא דמה דנשאר צריך להיות נשפך ליסוד, ובקרבן חטאת מסתמא ישאר דם. (ב) ה"ר יעקב מאורליינ"ש תירץ, וז"ל, דכיון דאשמעינן תנא דפנימיים ביסוד מערבי וגם מתחיל בחיצונים

למיתני יסוד דרומי, ה"ה לכולהו, עכ"ל. כלומר, דהשמיט התנא בשאר הקרבנות בדין של שפיכת שיריים משום דסמך על מה דשנה במשנה לגבי חטאת דקדמתם, אבל באמת אין הבדל ביניהם לדינא. ולכאורה תי' הר"י מאורליינ"ש דחוק קצת, דהלא הדין שקדשי קדשים שחיתתן בצפון וקיבול דמן בכ"ש בצפון נשנה כמה פעמים (אע"פ דיש לחלק ולהסביר למה נשנה - ועי' שפ"א), ובשום דין אחר לא סמך התנא על מש"כ במשנה אחרת במקום לפרט כל מה דשייך בקרבן מסויים. ועי' תוס' בדף נד. (ד"ה ואי) דהביאו שיטת ר"ת דבאמת דייק ממה דהושמט דין שפיכת שיריים לגבי עולת העוף שאינו טעונה עוה"ע שפיכה ליסוד (ורק נתרבו זבחים מ"ודם זבחיך ישפך"). ומה שהכריחו לר"י מאורליינ"ש לבאר ככה ולא לקבל הסבר הר"מ מבואר כבר בתוס', דכתבו דמכל הסוג' משמע דשפיכת שיריים מצוה היא, ולכן צריך הכהן להשתדל שיהיו שיריים לישפך, ולא הוי רק צווי מה לעשות **אם** נשתייר דם, דהיסוד יהא כמו ה"אשפה" לדם קדשים.

ולכאורה בשיטת רש"י לא נראה לומר כא' מתירוצי התוס', אבל נראה להציע תירוץ אחר, ואולי י"ל כן בדעת עוד ראשונים ג"כ. ראשית כל, מבואר בכמה מקומות שרש"י חולק על שיטת הר"י מאורליינ"ש הנ"ל, דמצוה בכל קרבנות ליתן שיריים ליסוד, דכותב בדף לז. (ד"ה מנין), וז"ל, כל הקרבנות שטעונים מתן דם ליסוד **אם נשאר מן הדם בכלי** לאחר שזרק שתי מתנותיו וכו'. וכן בדף נא. (ד"ה אל יסוד [השלישי]), וז"ל, שיהא המזבח טעון בעולה ובכל דמים הניתנין עליו שפיכת שיריים אל היסוד **אם נשאר בכלי כלום** וכו'.

אבל צריכים אנו להתייחס לטענת התוס' שמהסוג' משמע דשפיכת שיריים היא מצוה. ולכאורה כוונתם היתה לסוג' בדף נד. -: דדנה אם שפיכת שיריים לכה"פ בחטאות הפנימיות מעכבת הקרבן. ומוכח שם בהדיא דאם מעכבת בע"כ צ"ל דיש מצוה להשאיר שיריים לשפוך. ואע"ג דקיי"ל דשיריים לא מעכבים, מ"מ משמע התם בסוג' דרק נחלקו התנאים אם מעכבים, אבל לא אם יש מצוה לשפוך כלל; דאפי' המ"ד דסובר דלא מעכב צריך קרא למידרש הכי, וממה דאינו מעכב אינו מוכח כלל דאין דין לעשותו לכתחילה, כמו דמצינו לגבי נתינת ד' מתנות בחטאת, ועוד דינים. ואע"ג דיש לדחות דכל הסוגי' איירי דווקא בחטאות הפנימיות, ואה"נ בזבחים הנקרבים בחוץ ליכא חיוב שפיכה כלל, כמו דמצינו באמת בסוגי' הנ"ל אליבא דחד תנא דדריש (לגבי פנימיות) "הנשאר ימצה ושאינו נשאר לא ימצה", לכאורה לא ניחא להו לתוס' במהלך זו מכמה טעמים: א) לשונות המשנה שוות בנוגע לשפיכת שירי חטאת הפנימיות ושפיכת שירי חטאות החיצוניות ("שעירי הדם היה שופך וכו'"); ב) הגמ' בדף נד. בתחילת הסוגי' רוצה להוכיח שזריקת עולה צריכה להיות כנגד היסוד, דהוא וודאי חיוב, ממה דמצינו ששיירי חטאת טעונים יסוד. אפי' למ"ד דלא מעכבי, והתם לא נזכר חטאות הפנימיות דווקא; ג) ההו"א של הגמ' ששפיכת שיירי חטאות הפנימיות מעכבת היתה ממה דלא היינו צריכים קרא ללמדנו חיובה כיון דהיינו יכולים ללמוד מק"ו מחטאות חיצוניות, ואם בשאר קרבנות אין חיוב להשאיר דמים כלל, לכאורה היינו צ"ל דבעינן קרא ללמדנו שהיא מצוה, ולא הוי בכלל שנה עליו הכתוב לעכב; ולכאורה זו משמעות חזקה. ד) בדף נד: הגמ' מציעה דיש סברא להכשיר דמים שצריכים להיות ניתנין למעלה אם נתנן למטה (אע"ג דלא קיי"ל הכי) משום "שיש מהן קרב למטה" (או: "שכן סופן למטה"). ולכאורה יותר ניחא סברא זו אם יש חיוב לשפוך שיריים למטה. וכן משמע גם מרש"י בעצמו שם (נב. ד"ה ואת) דמבאר בשיטה דאין שיריים מעכבין בזה"ל, שנה [הכתוב] דמשמעה לנתקו מכלל **שאר העבודות** לומר שאינו **חובה כמותם לעכב**, עכ"ל. משמע מדבריו דגם שפיכת שיריים נחשבת עבודה, וגם היא חובה, ורק נשתנה משאר עבודות במה דאינה מעכבת. [ועוד יש להעיר, דשכהגמ' אומרת, בהמשך הנידון הנ"ל אי דמים עליונים שנתנן למטה כשירה, שדמים עליונים "אין סופן חובה למטה" בניגוד לדמים פנימיים ש"סופן חובה בחוץ", רש"י גורס חובה לחוץ **לעכב**]. [וע"ע הסוג' בפ' תערובת (פ): דהובא שם מושג שנתנה למטה "עלו לו לשם שיריים,"

ופירש מרש"י (ד"ה ומשני), וז"ל, עלו לו דקאמר לשם שיריים דחטאת קאמר הצריכים לישפך ליסוד, ע"כ. לכאורה משמע מזה ג"כ דיש חיוב שפכה בעצם. ועוד נדייק בהמשך עוד דיוק מסוגי' ההוא שרש"י סובר שיש חובה של שפיכת שיריים, ולא רק שחייב לשפוך הדם אם נשאר.

וכדי ליישב שיטת רש"י, נראה להעיר כמה דיוקים בלשונות רש"י. א) כבר הזכרנו שהגמ' דנה בכמה מקומות במס' זבחים אי שירים מעכבים או לא. ולכאורה מוכח בכמה מקומות דבעיקר רק דנו לגבי חטאות הפנימיות, אבל שיירי דמים חיצונים בודאי לא מעכבי. [כן אי' בפ' השוחט והמעלה (קיא). לדעת רב אדא בר אבהו, וכ"כ רש"י בדף לט: (ד"ה שפיכת) ובדף נב: (ד"ה תאמר) לבאר מה שמפורש כמעט בהדיא בסוגיות ההן, וכן הוכיחו תוס' באריכות בזבחים פ' ב"ש (לט. ד"ה הא) וביומא פ' הוציאו לו (ס: ד"ה תנא) מכמה סוגיות; ואע"ג דהם הביאו שיטת ר"ת דסובר דיש תנא שפוסק ששיריים חיצוניים מעכבין, גם הוא מסכים שהגמ' לא מסיק הכי להדיא בשום מקום, ובלא"ה כבר דחו תוס' בב' מקומות הנ"ל דברי ר"ת.]. ועכ"ז, משמע בסוגי' לקמן (קיא). דיש עכ"פ הו"א דגם שיריים חיצוניים שם מעכבי. וכתב שם רש"י (ד"ה תנא), וז"ל, כדברי האומר וכו' שיירי הדם מעכבין בחטאת וכו', ע"כ. אלמא, דמשמע דאפי' לדעת ההור"א רק שיירי חטאות מעכבין ולא שיירי שאר זבחים, דאל"כ, מהצורך יש לרש"י להזכיר "חטאת" התם. ב) המשנה בפ' השוחט והמעלה (קי:): מביא שיטת ר' נחמיה, דהמקריב שיירי דם בחוץ חייב כרת (במזיד) וחטאת (בשוגג) משום דעבר על איסור העלאת חוץ. מבואר בדבריו דסובר דשפיכת שיריים נחשבת עבודה, דרק חייב אדם אם שחט, זרק דם, או העלה בחוץ, כמבואר בגמ' (קז:), או לכל היותר על מעשה שדומה להעלאה במה שהוא גמר עבודה (עי' קטו: ותוס' שם ד"ה מה). וכבר כתבו התוס' (לט. ד"ה הא וביומא שם) דשיטה זו של ר' נחמי' היא גם היכא דשיריים לא מעכבי, כי משמע מהסוג' בפ' ב"ש שם דאירי גם בשיירי דם של זבחים החיצוניים, דלדעת רש"י ותוס' כ"ע ל"פ דלא מעכבי כנ"ל. אבל מ"מ גם בזו משמע מרש"י שרק בקרבנות חטאת אמר ר' נחמי' למילתי', והחשיבם כעבודה דכתב (לח: ד"ה שיירי) וז"ל, אף של חטאת החיצונות שהקריבן בחוץ חייב, ע"כ. וכן (קי: ד"ה שיירי), וז"ל, של חטאות הטעונין שפיכה ליסוד שהקריב בחוץ חייב, ע"כ. (אמנם, הדיוק שברש"י השני יש לדחות דהלא בהמשך דבריו מבואר דאזיל אליבא דהדעה בגמ' דר' נחמי' סובר דשיריים מעכבים, אבל לכה"פ מדוייק כמש"כ לעיל, דסובר רש"י דלעולם ליכא אפי' הו"א דשיירי קרבן חוץ מחטאת יעכבו.) מאידך גיסא, ב' מקומות הנ"ל הזכיר רש"י דבעינן שפיכת שיריים רק "אם נשאר דם בכלי" הם המקומות שהגמ' באה לרבות דין שיירי הדם של שאר זבחים.

מכל זה נראה שלדעת רש"י יש הבדל מהותי בין דין שפיכת שיריים שנמצא לגבי חטאת לבין דין שפיכת שיריים שבשאר זבחים. בקרבן חטאת שפיכת שיריים היא חלק מעבודת הקרבן, והי' אפי' מקום לומר דהיא מעכבת הקרבן, ומסתמא אפי' לדינא חובה היא, ולכן חייב הכהן להשאיר דם כדי לשפוך ליסוד. משא"כ בשאר קרבנות, בהן רק רבתה התורה דשייכת נתינה ליסוד, דהיינו (לשיטת רש"י) דאם נשאר בהן דם נותנין אותו שם; אבל בהן יסכים רש"י לה"ר משה מפונטיז"א דאין חיוב להמציא שיריים לשפוך. ולכן סובר רש"י שאין הו"א ששיריים אלו יעכבו הכפרה, דאין חיוב לשפכם כלל אם ליתנהו, ומוכח בגמ' הנ"ל (נב:). דבכה"ג א"א לומר שידחה, וגם סובר דאם לא חייבה התורה לשפכם מסתבר לומר דלא אמרה תורה דהוי עבודת הקרבן כמו זריקה והעלאה (לכה"פ משום דא"א למילפה מהם) דיחייב ר' נחמי' כרת חטאת למי ששפכם בחוץ. ואע"פ שאין ראי' לדבר, הלא דבר הוא דמלבד הדיוקים שהבאנו בדברי רש"י, כל הסוגיות שיש בהן משמעות דשפיכת שיריים היא חובה איירי בקרבן חטאת.

ולפ"ז מתורצת בענין אחר קושיית התוס' על המשניות הנ"ל, למה אצל חטאת תנינן "שיירי הדם היה שופך וכו'" ולא במשנה שמדברת אודות עולה, אע"פ דבגמ' ילפינן דנוהג דין שיריים בעולה ושאר זבחים

ג"כ. וי"ל דהבאור הוא, דבחטאות הוי שפיכת שיריים חלק מעבודת הקרבן ויש מצוה לעשותה, ולכן צריך
הכהן העובד להקפיד שיהיו שיירי דם לשפוך. משא"כ בעולה ושאר זבחים, אין מצוה שיהיו שייריים ואין
השפיכה חלק מעבודת הקרבן, ולפיכך לא תנינן לה. ויש למצוא מקור לחילוק זה בפסוקים, כמו שהבאנו
לעיל, דבכל סוגי קרבן חטאת הוזכר בלשון צווי מצות שפיכת שיריים דקרא אבל בשאר הקרבנות לא
כתיב מידי בהדיא. ויש להוסיף עוד דאע"ג דלחוד דעה בריש פ' ב"ש יוצא שנתרבו שאר קרבנות מפסוק
נוסף על מה דכתוב אצל חטאת ("ודם זבחיך ישפך"), אעפ"כ איצטריך קרא לכתוב בהדיא מצות שפיכה
בקרבנות חטאת, וניחא היטב ע"פ הנ"ל. וחילוק זה מדוייק קצת גם בלשון הרמב"ם דמביא ב' פעמים
נפרדים הדין של שפיכת שיריים, פעם א' (הל' מעה"ק פ"ה, ה"ו) לגבי חטאת, ופעם א' (שם, ה"ו) לגבי
עולה, אשם, ושלמים, ולשונו שונה קצת בב' ההלכות. בהל' ו' פוסק, וז"ל, העולה והאשם והשלמים וכו'
שירי הדם **נשפכין** על היסוד הדרומי, ע"כ. ובהל' י' כותב לגבי חטאת, וז"ל, ועל יסוד אותה הקרן
שהשלים בה המתנות הוא **שופך** שירי הדם, שנא' ואת כל הדם ישפוך וגו', ע"כ. ויש להעיר ג"כ דבהל' י'
מדגיש דהשפיכה היא על אותה הקרן שהשלים בה המתנות; דמשמע קצת דהוי המשך ממתנות דם, משא"כ
בשאר קרבנות דכתב רק ד"יסוד דרומי" הוא מקום שפיכת שיריים. ואם קשורה השפיכה למתנות, יותר
מסתבר לכאורה דהיא מצוה, אע"ג דאינה מעכבת, כעין מה שמצינו בג' מתנות האחרונות שבחטאת. [ועי'
שפ"א בדף נג: (על תוס' ד"ה העולה) דכתב דמשמעות לשון הרמב"ם הוא דשפיכת שיריים הוי חיוב,
לכאורה ע"פ לשונו בה"י, וע"ש שכותב שזה בניגוד לשיטת רש"י, ולפי דברינו יש להשוותם.]

ונלענ"ד להסביר קצת הדברים, למה נאמר שיש מצות שפיכת שיריים בחטאות דווקא, דהנה אי' בפ'
התערובת במשנה (עט:), [דמים] הניתנין למטה שנתערבו בניתנין למעלה, ר' אליעזר אומר יתן למעלה,
ורואה אני את התחתונים מלמעלן כאילו הם מים, ויחזור ויתן למטה, ע"כ. ואי' בגמ' שם (פ:): נתן למטה
ולא נמלך [לא שאל מה לעשות לכתחילה], ר"א אומר יחזור ויתן למעלה, **והתחתונים** עלו לו, ע"כ. והגמ'
מסבירה דלמ"ד אין בילה (דמשקים שמתערבים לא מתערבים תמיד בשוה) צ"ל דאיירי בנותן למעלה
כמות שבדודאי יש בו מקצת מדמים עליונים, דהיינו שיעורי דמים התחתונים ועוד; ולפ"ז מסיק הגמ' דמה
דאמר שהתחתונים עלו לו היינו לשם שירים, כי אולי לא הי' כלל דם מהתחתונים בניתנתו למטה. וא"כ,
מפשטות לשון הגמ' ההיא משמע דיכול לצאת ידי שיריים אפי' קודם שנתן עיקר מתנות הדם למעלה על
הקרנות; דהלא הניינה למטה היתה קודם. וע"ש בתוס' (ד"ה נתן) דכתבו, וז"ל, נראה דגרסינן "ויחזור
ויתן למטה" וכו' דמה שנתן למטה קודם נתינתו למעלה פשיטא דאין עולה לשם שיריים, עכ"ל. ולכאורה
כוונתם דמה ששופכים ליסוד צריך להיות "שיריים", וא"א שיקרא דם שיריים עד שינתן עיקר מתנות הדם
והוא נשאר. אבל ברש"י (ע"ש בד"ה יחזור) משמע דגרס כמו דנמצא אצלינו בגמ', דלא כתוס', וכן הבין
דבריו בשטמ"ק שם (אות כ'), דכתב דהתחתונים עלו לו למפרע. וא"כ, יוצא לפי רש"י, שמה שנקרא
במשנה "שירי דם" היא קצת לאו דווקא, דבאמת הוא רק דין שצריכים נתינת דם ליסוד, אלא דלכתחילה
צריכים ליתן המתנות העיקריות קודם, ולכן ממילא נקרא הדם שנותר לאחר הזריקה "שיריים". ועוד
משמע לכאורה שכדי שיצא מצות נתינה ליסוד לא בעינן שישפוך כל הדם (ועי' מקדש דוד סי' ז', ס"ק ה'
שנסתפק בזה לגבי שיטת ר' נחמ"ל, אם חייב המקריב מקצת שיריים בחוץ; ועי' זבחים כה., דמבואר שם
דמה דכתיב אצל שיריים "ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד וכו'" אינו ענין לשיריים אלא לקבלת הדם.
ועיין עוד זבחים (פא:): דמשמע דאפי' למ"ד שיריים הפנימיים מעכבים, אם חסרו אין מעכבים) כי מסתמא
לא זרק בראשונה למטה (בפרט דאז כוונתו היתה מסתמא לזרוק לשם עולה) שיעור דם שהוא בדיוק מה
שייגמר ע"י ד' נתינות האצבע למעלה, ומסתמא נשתייר איזה דם אח"כ, ואעפ"כ אי' בברייתא דיצא
למפרע ע"י הזריקה הראשונה. לפ"ז יוצא ששפיכת שיריים היא מצות נתינת דם בעלמא. וא"כ י"ל שסובר
רש"י דבעולה אין לומר דיש מצוה לשייר דם כדי ליתן מתן דם ליסוד, כי הלא לדעת כמה אמוראים (פא.)
"מקום עולה מקום שיריים", דהיינו שיכול לצאת ידי שפיכת שיריים ע"י זריקה למזבח למטה כנגד היסוד

במקום שזורקים דם העולה לכתחילה, וא"כ בקרבן עולה וכיו"ב ע"י עיקר הזריקה כבר יצא ידי נתינת דם כנגד היסוד, ולא מסתבר שיהא דין נוסף של חיוב שפיכת שיריים דוקא רק חיוב לכפול א' מהזריקות. ואע"ג דקיי"ל דלא אמרינן מקום עולה מקום שיריים, נראה דחוק לומר שגדר חיוב שפיכת שיריים תלוי בזה. ועוד, דאפי' לפי מה דקיי"ל, עדיין יש לחלק בין קרבן חטאת שדמיו ניתנים למעלה ואין לו למטה כלום חוץ מן השיריים, לבין שאר זבחים שעיקר דמם ניתן למטה, אפי' אם לא על גג היסוד (דהוא מקום השיריים). [ועי' שטמ"ק (פא: אות ז') בשם השר מקוצי דאפי' האמוראים שסוברים דמקום עולה לא הוי מקום שיריים ומצריכים ששיירי הדם ינתנו דוקא על גג היסוד, מסכימים דמתנות העיקריות של עולה, דמקומן הוא כל מקום דלמטה מחוט הסיקרא, נזרקות גם על גג היסוד, חוץ מלמ"ד (זבחים לו), פסחים קכא.] דהנתינין בזביחה שנתנן בשפיכה לא יצא (דכדי ליתן על יסוד צריכים לשפכן מלמעלה ולא לזרקן מרחוק), ויכול לצאת ידי זריקת עולה (לכה"פ בעיקרון) גם במקום שיריים. ואפי' למ"ד דלא יצא כיון דבעינן זריקה דוקא ולא שפיכה, מ"מ אין איסור (לדעת השר מקוצי) לתת דם העולה שם ולא הוי כנתינת הדם חוץ למקומו (כמו דם חטאת למטה). היוצא מדבריו הוא דלכ"ע מקום שיריים ומקום עולה לא הוו כב' מקומות נפרדות, אלא הוי רק דין בשפיכת שיריים דבעינן נתינה ישיר ליסוד, ולכן גם לשיטה זאת יש סברא לחלק בין חטאת לבין לשאר זבחים, דדמם ניתן למטה, דאולי לא הצריכה תורה עוד נתינה חיובית למטה מחוט הסיקרא. וא"כ נראה לו לרש"י דמדרשא דילפינן ממנו דין שפיכת שיריים בכל הזבחים למדין באמת דין נוסף, דאע"פ שכבר נתן דם למטה כנגד היסוד, ואין עוד מצוות מתן דם מ"מ מה שנשתייר (אם נשתייר) יש לשפכו ליסוד, אבל לא בתורת עבודת הדם של הקרבן, אלא דהוא רק באופן שמוציאים הדם הנשאר.

שוב מצאתי שבפי' הראב"ד לתמיד ריש פ' לא היו כופתין (ל:): עומד על הרבה מעניינים אלו, ובין היתר מביא שיטת רבינו אפרים שמדייק ממה דהשמיט התנא דין שפיכת שיריים בכל הזבחים חוץ מחטאות שבאמת ליכא דין שפיכת שיריים בכל הקרבנות אלא בחטאת, (ואולי ג"כ בתמיד, כמבואר במשנה בתמיד שם, ע"ש בראב"ד שהאריך) והוא הדין הסוגיות שמשמען כן בדרכים שונים. ולבסוף מקשה הראב"ד, וז"ל, ותמיהא וכו' י"ל להקשות למ"ד בפ' התערובת דמקום עולה הוא מקום שיריים, היינו דקבעי למימר דקא נפיק ידי שפיכת שיריים של חטאת במה שנותן על הקרן שלמטה מחוט הסיקרא במקום שנותן דם עולה, וכיון דקא נפיק ידי שפיכת שיריים בנתינת הקרנות, א"כ לא היה צריך לשייר שום דבר בכלי [בקרבן עולה וכיו"ב], דהכל היו לו מן הקרן לשפוך והיה יוצא גם ידי שפיכת שיריים. ושמא י"ל, דזימנא דלאו אדעתא והוה משייר במנא, ועל אותן שנינו בכאן שהיו שופכים; א"נ שמא י"ל דמצוה הוא להשאיר כדי להפסיק בין מתנה לשפיכת שיריים, ולפ"ז לא הי' זורקו בפ"א, עכ"ל. ביאור הדברים דהוקשה לו מה שהערנו, דלמ"ד מקום עולה הוי מקום שיריים מה נוסף ע"י הדין של שפיכת שיריים בקרבן עולה ושאר זבחים שדמיהן ניתנין למטה, ולפי תירוץ הראשון, מוכיח מזה דבקרבן עולה באמת אין סיבה לשייר דם לשפוך ליסוד, וכל הדין של שיריים הנאמר בו הוא דאם נשאר דם משום אי-קפידת הכהן צריך ליתנו ליסוד. אבל בקרבן חטאת, דליכא סברא זאת דיוצא ע"י הזריקה, משמע מדבריו שיסכים שיש חיוב לשייר, וזה ממש כמש"כ בדברי רש"י. אמנם, יש להעיר דאולי יש חילוק בין שיטתו לבין מש"כ בשיטת רש"י, דכבר כתבנו ע"פ דברי רש"י בשיטת ר' נחמי' ובמ"ד הסובר דשיריים מעכבים דלדעתו שפיכת שיריים בשאר זבחים לא הוה מעין עבודה כלל וליכא בו שום צד חיוב; אמנם בדברי הראב"ד האלו מבואר דהיה צ"ל חיוב שפיכת שיריים גם בקרבן עולה ודעימי', רק דחסר המציאות לזה כיון דכבר יצא ע"י עיקר המתנות, וע"ז מתרץ דהיכא דשכח ליתן כל הדם בזריקות, ממילא נשאר החיוב לשפוך שיריים מטעם עבודת הקרבן. ומשמע עוד, דבאמת למ"ד מקום עולה לא הוה מקום שיריים יש חיוב לשייר גם בקרבן עולה, ודו"ק.

בסכום, נלענ"ד לומר שיש חמש שיטות בראשונים לענין שפיכת שירי חטאת ועולה:

- 1) שיטת הר"מ מפונטויז"א (הובאה בתוס', ודעה כזו הובאה בראב"ד הנ"ל ג"כ) - לעולם ליכא חיוב לשייר דם, רק דבחטאת כמעט א"א בלא שיריים משום כל מתנות הדם נעשות באצבע.
- 2) שיטת תוס' - בכל הזבחים יש חיוב לשייר דם לשפיכה (ולמ"ד מקום עולה הוי מקום שיריים, צ"ל דיש חיוב לעשות נתינה שניה למטה).
- 3) שיטת רש"י (ואולי שיטת הרמב"ם) - בקרבן חטאת יש חיוב לשייר דם, אבל לא בשאר הזבחים.
- 4) שיטת רבינו אפרים - ליכא דין שפיכה ליסוד כלל בזבחים חוץ מקרבן חטאת.
- 5) שיטת הראב"ד (לפי הצעתינו) - למ"ד מקום עולה הוא מקום שיריים, אז יכול לצאת ואין צריך לשייר משום דכבר קיים המתנה המחויבת ליסוד ע"י הזריקה.

[דרך אגב, יש להעיר הערה אחת בענין שפיכת שיריים. כבר רמזנו למח' התנאים כשדם שצריך להיות ניתן בזריקה ניתן בשפיכה אם הזריקה כשירה. ומבואר בסוף מס' פסחים (קכא.) דלכ"ע דם שטעון שפיכה אין יוצאים חיובו אם זרקו. וא"כ, צ"ע בסוגי' הנ"ל בפ' תערובת דמבואר דאם מקום עולה הוי מקום שיריים ונתערבו שיירי דם חטאת עם דם עולה יוצא ידי שניהם ע"י נתינת הדם למטה. וקשה, הלא דם עולה טעון זריקה ושיריים טעונים שפיכה, ואיך יוצא ידי חובת שיריים ע"י זריקה (דפירש שם רש"י פא. ד"ה אבל), וז"ל, ויזרקם לקיר המזבח ומאליהם שותתין ליסוד, עכ"ל.) ולפי מה שהבאנו לעיל בשם השר מקוצי הסוגי' איירי אליבא דמ"ד דלא זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה, ולכן ממ"נ א"א לקיים שניהם. ולכאורה צ"ל דליכא בעצם חיוב **שפיכת** שיריים, רק שצריכים לינתן ליסוד, וכדי להיות בטוח שהכל ילך ליסוד, הדרך הרגיל והקל ליתן הדם הוא לשפכם ישיר מלמעלה במקום קרוב, בפרט למ"ד שצריכים ליתנו על גג היסוד עצמו. ועי' רש"י בע"פ (קכא. ד"ה שירי) דכתב וז"ל, שירי דם בזריקה מרחוק דלא איכפת לי' אי נופלים שיריים על היסוד או לא; שירי דם הפסח בשפיכה בנחת כדי שיפלו על היסוד, ע"כ. משמע דבשאר זבחים בעינן דווקא **זריקת** שיריים, וגם אין קפידא אם נופלים ליסוד, ותימה גדולה היא. (גם בהמשך הסוגי' אינו מובן למה צריך לזה.)]